

Рудка Аліна Леонідівна

*здобувачка вищої освіти Навчально-наукового інституту міжнародних
відносин імені Б. Д. Гаврилишина
Західноукраїнського національного університету*

ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Право на захист персональних даних та конфіденційність є основоположним правом людини, яке отримало нову та особливу актуальність з поширенням і розвитком інформаційних технологій.

Основною проблемою є швидкий розвиток та збільшення кіберпростору, а мережа Інтернет сьогодні стала структурою, вкрай необхідною для людської життєдіяльності. Права людини стають найбільш проблемною сферою захисту, адже нормативно-правове регулювання значно відстає від новітніх технологій та нових можливостей використання глобальної мережі. Тому забезпечення недоторканності персональних даних особи в кіберпросторі потребує абсолютно нового підходу до його розуміння, ефективного контролю збору таких даних, обробки, знищення та виправлення. Особа повинна знати, хто і де обробляє її персональні дані, кому вони можуть передаватися, де вони можуть зберігатися. В реаліях сьогодення захист персональних даних кожного індивіда повинен трактуватися як один з аспектів забезпечення основоположного права людини на недоторканість її особистого життя, що є основою існування демократичного суспільства.

Україні необхідно враховувати досвід іноземних держав, а саме Європейського Союзу, де вже давно розробляються принципи, кодекси й декларації з метою встановлення нормативної бази та спеціальних правил і кодексів поведінки для врегулювання всіх аспектів, пов'язаних з розвитком та глобалізацією інформаційного суспільства [1].

Метою даного дослідження є дослідження практики Європейського Суду з прав людини в галузі інформаційних прав, як провідного регіонального і

міжнародного органу правосуддя в системі міжнародно-правового захисту інформаційних прав людини.

Інформаційне суспільство являє собою реальність сьогодення, а захист інформаційних прав людини має стати одним із пріоритетних напрямків діяльності держави. Цим пояснюється підвищення інтересу до інформаційних прав людини спеціалістів різних галузей, але досі питання діяльності Європейського Суду з прав людини як провідного регіонального і міжнародного органу правосуддя в механізмі міжнародно -правового захисту інформаційних прав людини є відкритим для дослідження [3, 170]. До інформаційних прав людини слід відносити ті права і свободи, об'єкт яких – інформація у всіх її проявах. Всі ці права тісно взаємопов'язані, що дозволяє говорити про наявність їх системи [4, 6]. Міжнародний контроль за дотриманням інформаційних прав людини стає найважливішим юридичним інструментом, здатним не тільки вирішувати питання, пов'язані із захистом прав і свобод конкретних індивідів, груп осіб, але й сприяти вдосконаленню законодавства і правозастосовній практиці держав відповідно до міжнародних стандартів [5, 63].

Загальновизнано, що найбільш розвинутою і юридично ефективною системою захисту прав людини не лише на регіональному, а й на універсальному рівні, є система Ради Європи, в центрі якої знаходиться Європейська Конвенція про захист прав людини і основних свобод та її «контрольний орган» – Європейський Суд з прав людини. Не дивлячись на те, що останній неодноразово підкреслював, що Суд не є ані апеляційним судом, ані судом «четвертої» інстанції, реальна роль рішень цього органу дуже висока. Крім того, в історії Європейського суду практично не було випадків невиконання його рішень, що також свідчить про авторитет і ефективність цього механізму захисту прав людини [6, 62]. право людини і громадянина на індивідуальну заяву до Європейського Суду з прав людини закріплене у ст. 55 Конституції України.

Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод стала тим консолідованим документом, який відобразив спільні європейські цінності у сфері прав людини, у тому числі інформаційних. Статус цього документа, його значення та вплив на національні правові системи держав-учасниць Ради Європи та Європейського Союзу, а також на розвиток міжнародного права в цілому важко переоцінити [2, 3034].

Європейський суд з прав людини та Європейська Комісія з прав людини створили значну кількість прецедентів щодо застосування статті 10 Європейської Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 р. Суд неодноразово підкреслював, що свобода вираження поглядів є однією з основ демократичного суспільства, одним з основних умов для прогресу та розвитку кожної людини.

Широку популярність отримало рішення Суду по справі *Sunday Times*, в якому Європейський суд підкреслив, що захист свободи вираження політичних поглядів та преси повинен мати пріоритет: «На засобах масової інформації лежить обов'язок передавати інформацію та ідеї, що стосуються ... сфер діяльності, що становлять суспільний інтерес. Цій функції засобів масової інформації кореспондує право громадськості отримувати інформацію». Вільна преса надає громадськості кращий засіб виявлення та формування думок з приводу поглядів і позицій політичних лідерів. В цілому, свобода політичних дебатів – це сама суть демократичного суспільства як його розглядає Конвенція» [7, 209 – 210].

З іншого боку, зростає небезпека втручання ЗМІ в сферу приватних інтересів і прав індивіда. Також Європейський суд з прав людини однозначно засудив цензуру як таку, що перешкоджає передачі інформації особам, які бажають її отримати і оцінити на свій розсуд, а також як таку, що порушує право на самовираження, передбачене статтею 10 Європейської Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 р.

Крім того, ціла низка справ, розглянутих Європейським судом, стосувався питання обмеження свободи слова в інтересах здійснення правосуддя і гарантування справедливого судового розгляду.

Суд визнає, що виправданим втручанням може бути захист моралі. Так, у кількох справах Європейський суд визнав необхідність втручання з боку органів державної влади в свободу виявлення поглядів з метою захисту моралі дітей. Важливим є рішення Європейського Суду з прав людини по справі *Castell*, в якому Суд, як і в інших випадках, підкреслював важливість захисту права критикувати уряд [8, 743754].

Отже, як на національному, так і на міжнародному рівні розвивається кілька паралельних систем захисту прав людини. З одного боку, це формальні механізми, утворені на основі національного права та міжнародних договорів (таких як конституції відповідних держав та Європейська конвенція прав людини), з іншого – це фундаментальні принципи, які не допускають винятків чи застережень. Поступове визнання принципів права джерелом права як у формально - юридичному, так і ідеологічному розумінні сприяє більш широкому застосуванню їх поряд з іншими основними джерелами права, особливо у сфері захисту прав людини. Тобто розвиток міжнародного права, зокрема і завдяки діяльності Європейського Суду з прав людини, відбувається у напрямку надання нормам права, що регулюють права людини, у тому числі інформаційні, статусу загальнообов'язкової норми міжнародного права (*juscogens*) [2, 34].

Джерела:

1. Пальонко А. Проблеми захисту прав людини в інформсуспільстві.
URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/problemi-zahistu-prav-lyudini-v-informsuspilstvi.html>
2. Климов О. Право прав людини як *juscogens* сучасного міжнародного права. Право України. 2008. No 1. С. 30 – 34.

3. Черкес М., Крижанівський А., Чернушенко А. Праця з теоретичних проблем імплементації європейських стандартів прав людини. Право України. 2003. №10. С. 170 – 171.

4. Маніфест ЮНЕСКО про публічні бібліотеки 1994. Бібліотека 1995. № 6. С.6

5. Мицик В.В. Права людини у міжнародному праві. Міжнародно-правові механізми захисту: підручник для ВУЗів / Київ. нац. ун. ім. Тараса Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. К.: Видавничий дім «Промені», 2010. 722 с.

6. Манукян В.И. Международная защита прав человека: право, прецеденты, комментарии: Научно-практическое пособие. К.: Истина, 2010. 480 с.

7. Решение Суда от 26 апреля 1979 г. по делу Sunday Times v. United Kingdom, Series A No.30, § 65 / Европейский суд по правам человека. Избранные решения. Т.1. М: 2000. С. 209-210.

8. Решение Суда от 23 апреля 1992 г. по делу Castells v. Spain, 23 April 1992, Series A, No. 236. / Европейский суд по правам человека. Избранные решения. Т.1. М: 2000. С. 689. С. 743-754.

Науковий керівник: Дракохруст Тетяна Вікторівна д.ю.н., доцент, професор кафедри міжнародного права та міграційної політики Західноукраїнського національного університету.

Буртник Софія Михайлівна

здобувач вищої освіти Навчально-наукового інституту міжнародних

відносин імені Б. Д. Гаврилишина

Західноукраїнського національного університету

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ В ЕПОХУ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

В сучасному світі спостерігається стрімкий розвиток цифрових технологій. Це спонукає нас все частіше взаємодіяти онлайн для отримання